Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Årsskrift 2014

Højbjerg - Holme Lokalhistoriske Samling

Holme Lokalcenter 2014

Højbjerg-Holme Lokalhistoriske Forening og Arkiv 2014

Desværre må jeg begynde med at meddele, at foreningens formand i efteråret blev alvorligt syg. Undertegnede næstformand, Anny Jensen, har derfor fungeret som formand.
Den øvrige bestyrelse fortsatte uændret. Kasserer: Ole Juhl. Sekretær: Jørgen Skytt-Hansen. Medlemsstyring: Peter Juhl Hansen. Øvrige bestyrelsesmedlemmer: Bitten Lybek og Kaj Jensen. Ved slutningen af året havde vi den sorg at miste et af vores bestyrelsesmedlemmer, Jørgen Skytt Hansen, der døde den 22. december. Jørgen var en dygtig og samvittighedsfuld sekretær i foreningen og en meget aktiv medarbejder ved Arkivet.
Foreningen har ca. 175 medlemmer, og ifølge Peter skulle der nu være styr på medlemsliste og kontingentindbetalinger.

Der har i 2014 været afholdt følgende medlemsaktiviteter:
Lørdag den 22. marts: Ordinær generalforsamling i Holme Sognegård. Efter generalforsamlingen fortalte Bent Stougaard Nielsen og Jørgen Skytt-Hansen om forretningslivet gennem årene på Oddervej og Kridthøj Torv.
Torsdag den 3. april: Medarbejdere ved arkivet, Doris Pytlich, Kaj Jensen og Anny Jensen, fortalte glimt af Holmes historie. Arrangementet fandt sted på Lokalcenter Holme og foregik i samarbejde med brugerrådet ved lokalcentret.
Tirsdag den 22. april: Besøg og rundvisning på Atletion (det tidligere Aarhus Stadion).
Tirsdag den 13. maj: Skovvandring ved skovfoged Leif Sodemann.
Onsdag den 11. juni: Besøg i Saralystkirken.

Torsdag den 18. september: Igen et arrangement på Lokalcenter Holme i samarbejde med brugerrådet. Medarbejdere ved arkivet, Kaj Jensen, Jørgen Skytt-Hansen og Bent Stougaard Nielsen, fortalte om gårde i Holme og Skåde samt de gamle butikker i Holme.
Lørdag den 27. september. Efter en henvendelse fra foreningens side til Antroposofisk Kulturhus, der har til huse i det gamle Rio Teater, blev vi inviteret til 25-års jubilæum og høstmarked, hvor vi blandt andet havde den fornøjelse at høre Lars Holleufers foredrag: Huset på Højbjerg Torv – en spændende historie i Højbjerg.
Onsdag den 22. oktober: Besøg på den internationale skole, AAGE.
Onsdag den 26. november: Arrangement i Frederiksgården, hvor medarbejdere ved arkivet, Gerd Enevoldsen og Kaj Jensen, fortalte om teglværkerne i Skåde.

Ud over bestyrelsen har vi et hold af dygtige og engagerede medarbejdere på arkivet: Doris Pytlich, Bent Stougaard Nielsen, Ivan Dam-Jensen, Gerd Enevoldsen og Claus Hedemann Jensen.
Doris Pytlich er arkivleder og sidder som følge af sit mangeårige arbejde i arkivet inde med en utrolig stor viden om områdets historie. Det vil føre for vidt at omtale alle de opgaver, der arbejdes med på arkivet, men jeg vil nævne nogle af dem. Kaj arbejder fortsat med gårdene i Holme og Bent med gårdene i Skåde. Bent fortsætter sit arbejde med at kortlægge butikslivet i Højbjerg og Holme, på Rundhøj og Kridthøj Torv. Bent er begyndt at interessere sig for villaerne i Skåde Bakker. Claus fotograferer på livet løs: Renoveringen af Frederikskirken, Væddeløbsbanen i alle detaljer, de gamle huse på Nagelsvej, opførelsen af Rema 1000 i Holme osv. Desuden får vi jævnligt henvendelse fra folk, der ønsker oplysning om et eller andet. Det er af stor værdi, at nogle af

medarbejderne, Bitten, Gerd og Claus, er opvokset i området og derfor kan bidrage med gode historier og svar på mange spørgsmål.
Af opgaver ud af huset kan jeg nævne, at Kaj i foråret på Højbjerg Bibliotek lavede en udstilling om 1800-tallet. Udstillingen indeholdt blandt andet en krigsberetning og nogle skudsmålsbøger. Kaj har endvidere holdt foredrag om forskellige emner for Beboerforeningen Nøddeskrænten, for Støtteforeningen 8270 og for 5. klasserne på Kragelundsskolen. Det er dejligt, at vi fra arkivets og foreningens side også på denne måde kan være med til at udbrede interessen for områdets historie.
Kaj arbejder stadig på at forbedre og ajourføre vores hjemmeside, og der er efterhånden skannet 6.400 billeder. Det er et kæmpestort arbejde, der er blevet udført, og vi har heldigvis den glæde, at rigtig mange mennesker går ind på hjemmesiden.
Jeg synes, vi har haft et godt og aktivt år, og er glad for, at så mange medlemmer bakker op om vores arbejde. Jeg glæder mig altid til at møde jer.
Tak til bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere på arkivet for et godt samarbejde.

Anny Jensen

Lokalcenter Holme - 20 år

En dag i efteråret 1993 dumpede der ind ad brevsprækken en lille, rød folder med påskriften "Brugerråd i Holme".
Min kone var død Sct. Hans aften det år, så jeg skulle finde ud af, hvordan mit liv herefter skulle forme sig.
Folderen vakte derfor min interesse, så jeg mødte op i festsalen på plejehjemmet Sct. Olaf d. 10. november og opdagede til min forbavselse, at flere af mine medarbejdere fra Rundhøjskolen også var mødt op! Vi var gået af samtidigt, fordi vi havde haft et så godt samarbejde der, at ingen af os kunne tænke sig at fortsætte i en ny sammenhæng på skolen.
På mødet på plejehjemmet fortalte en mand, Finn Katberg, at han var centerleder på et nyt lokalcenter i Holme, som bl.a. skulle tage sig af hjemmeplejen i området, og hvortil der skulle vælges et brugerråd på 9 medlemmer.
Han efterlyste kandidater til dette råd, og der meldte sig straks hele l5 af mødedeltagerne. Valget til brugerrådet fandt sted i december måned, og d. 10. januar l994 havde det nye råd så sit første møde. Det viste sig, at rådet bestod af tidligere skoleinspektør, viceinspektør, skolesekretær og pedel samt et par af forældrene på Rundhøjskolen samt 3 medlemmer "udefra"! Som en af medarbejderne på centret sarkastisk bemærkede: "Nu er nok Rundhøjklanen flyttet herover!"
Vi gik straks med ildhu i gang med arbejdet. Det første var at udarbejde en arbejdsplan, der omfattede, hvilke udvalg der skulle oprettes. Det blev til hele 9 udvalg! Et af de vigtigste var samordningsudvalget, der kom til at bestå af brugerråds-medlemmerne, ledelsen af centret, administrationen og caféen. Det var vigtigt for os fra første færd at skabe et godt forhold til alle medarbejderne på

alle niveauer i centret, og det samarbejde viste sig at blive meget solidt og resultatrigt på alle områder. Ledelsen deltog i alle møder i udvalget, og der var ingen begrænsninger i de emner, der blev taget op på disse møder. Desuden blev det aftalt, at centerleder og brugerrådsformand på ugentlige møder kunne tage aktuelle områder op, der trængte til en drøftelse.

Vi gjorde også meget ud af at komme i kontakt med beboerne i plejeboligerne ved centret. Vi besøgte hver eneste af dem og fortalte om centret og de muligheder, der var for at tage del i aktiviteterne her. Vi havde en liste over forslag til arrangementer, som de kunne krydse sig ind på, hvis de syntes, det var en god ide at oprette dem.

Udadtil fandt vi ud af, hvilke klubber og foreninger der havde de ældre i området som målgruppe. Vi indbød til et møde med dem alle for at forklare, hvad vi skulle arbejde med på centret, og for at pointere, at vi ikke var konkurrenter, men supplement til det, der allerede foregik på området.

Brugerrådet 1995

Vi vedtog, at vi en gang om året skulle mødes for at orientere hinanden om, hvad vi hver især havde påtænkt af arrangementer i det

kommende år, inden de blev endeligt fastlagt. Den ordning kører den dag i dag til alles tilfredshed. Vi fandt også ud af, at pensionistforeningen altid havde arrangementer den 2. torsdag i måneden, at Torsdagsklubben under menighedsrådet brugte den 4. torsdag til deres arrangementer i sognegården som mødetid, så vi i brugerrådet besluttede, at vore arrangementer skulle foregå den l. og 3. torsdag i måneden. Så kunne folk i området nu vide, at arrangementer for ældre altid foregik torsdag eftermiddag et eller andet sted. Det var en fin ordning, der har fungeret lige siden.

Centret var ikke færdigbygget, da brugerrådet startede i januar l994. Men i april stod det hele klart, og ved et åbent-hus-arrangement kom der flere end 200 deltagere! De fik gratis kaffe, blev vist rundt i centret og fik orientering om, hvad de kunne få af oplevelser på centret fremover.

Og så kom endelig dagen, da centret kunne indvies. Det blev en festdag uden lige. Der var taler, sang, underholdning og servering i den helt store stil. De, der var med, vil aldrig glemme den dag.

Vi havde en masse jern i ilden i den første tid. Vi bad f.eks. om bedre skiltning omkring centret, om bedre vej- og stiforhold; vi oprettede flere grupper, f.eks. kortspil, revy, dans og kryds og tværs(!)

Siden er det gået slag i slag. Aktivitetsniveauet har altid været højt. Vi har fået en bus og har oprettet en gruppe: Bussens Venner, der ved hjælp af kontingent kan klare en udskiftning af bussen til sin tid; centret betaler for den daglige benyttelse og drift af bussen. Vi har oprettet en kunstforening, der lever i bedste velgående også i dag. Vi har meldt os i Fællesrådet for området, og vi har været med i lokalbladet "8270".

Her er lidt eksempler på, hvad vi beskæftigede os med i den første tid: Vejen fra Holme Kirke til lokalcentret er lang, hvis man be-

nytter de offentlige veje i området. Derfor henvendte vi os til Føtex og fik en aftale om, at P-pladsen ud mod Bushøjvej også kunne benyttes som en vigevej, dvs. at man kunne bugte sig forsigtigt gennem P-pladsen, hvorved turen fra kirken til centret blev forkortet betydeligt.
Da bebyggelsen Holme Bjerge stod færdig, blev der etableret busdrift derfra og ind til byen. Men det skete kun hver halve time, og vi forsøgte at få Århus Sporveje til at ændre det til hvert kvarter. Det blev dog afslået med den begrundelse, at driften så ikke ville være rentabel.
Det grønne område øst for centret, kaldet Holme Bypark, trængte til en grundig renovering. Amtet og kommunen gjorde deres del hertil, og desuden fik vi elever fra Holme Skole og Rundhøjskolen til at sætte løgplanter langs stierne og plante frugttræer i en del af området.
Der var tillige idéer om asfaltbal og dans om majstangen, men det er endnu ikke blevet til noget.
Så blev det endelig tiden, da centret kunne fejre sin 20 års fødselsdag! Den l0. juni i år blev en herlig dag: Taler, sang, musik, spisning. Ja, der manglede ikke noget!
Det skulle da lige være en tanke om fremtiden. Der tegner sig mørke skyer i horisonten. Der synes at være en konstant og konsekvent "udsultning" af ældresektoren i kommunen. De 37 oprindelige, delvis selvstyrende lokalcentre er nu styret at 9 regioner, hvilket betyder større afstand mellem administration og brugerråd, samtidig med, at tilskuddet til aktiviteter er skåret ned år for år. - og det samtidig med, at antallet af ældre stiger støt!
Det passer ikke sammen! Så det må der protesteres imod!

P. Pedersen
november 2014.

Skole i 200 år – jubilæum 1814-2014

Historisk baggrund for jubilæet

I 1814 udstedte Kong Frederik d. 6. i alt fem anordninger for skolegang, der omfattede alle børn i Danmark. Mange børn blev allerede undervist i den offentlige skole på baggrund af lovgivning fra 1700-tallet, og velstående familier sørgede for privatundervisning af deres børn, men i 1814 blev det for første gang slået fast, at staten skulle sørge for undervisning for alle børn, og at alle børn havde pligt til at blive undervist.

Det er disse anordninger, der blev grundlag for folkeskolen, men med undervisningspligten og demokratiet fulgte også i midten af 1800-tallet mulighed for at oprette friskoler. Det offentlige skolesystem var selv opdelt i mange skoletyper, og frem til 1958 fik børnene på land og i by forskellig skolegang. Siden 1814 er selve det at gå i skole, eller på anden måde blive undervist, blevet en fælles erfaring for alle børn i Danmark.

Skolesystemet har siden 1814 udviklet sig i takt med samfundet. Undervisningen har ændret sig i samspil med tidernes krav til børns uddannelse og med skiftende opfattelser af pædagogiske metoder, hvilke fag der var nødvendige, og hvilke idealer børnene skulle opdrages efter. Hvor en kristen opdragelse stod i centrum i det meste af perioden, kom demokrati og medborgerskab ind som vigtige områder i løbet af det 20. århundrede.

Holme Skole

Holmes første skole fra 1748 til 1859

I bygningen SØ for kirken boede degnen, som var tilknyttet kirken, Bygningen lå, hvor nu kirkens parkeringsplads er. Men efter Chr. d. VI's forordning af 23. januar 1739 om, at alle børn og unge skulle modtage undervisning, måtte degnen afgive en stue til skolebrug.
I 1834 fik Holme Sogn sin første rigtige uddannede lærer: Christen Gözscke Friis, som var lærer til 1875. Da bygningen blev for lille, byggede Friis selv et hus på Jelsbakvej (nu den første del af Bushøjvej ved kirken). Huset lå ca. der, hvor der i dag er indgang til Føtex.

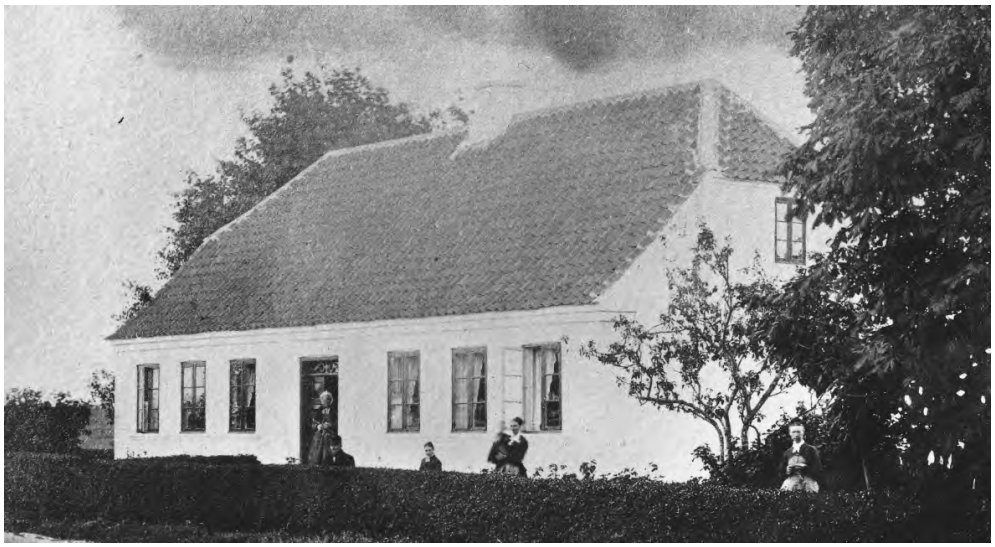

Friis's bolig og skole

I 1875 var der så mange elever, at man måtte bygge en ny skole på Holme Byvej, og her var der så skole i 50 år. Bygningen blev senere kro

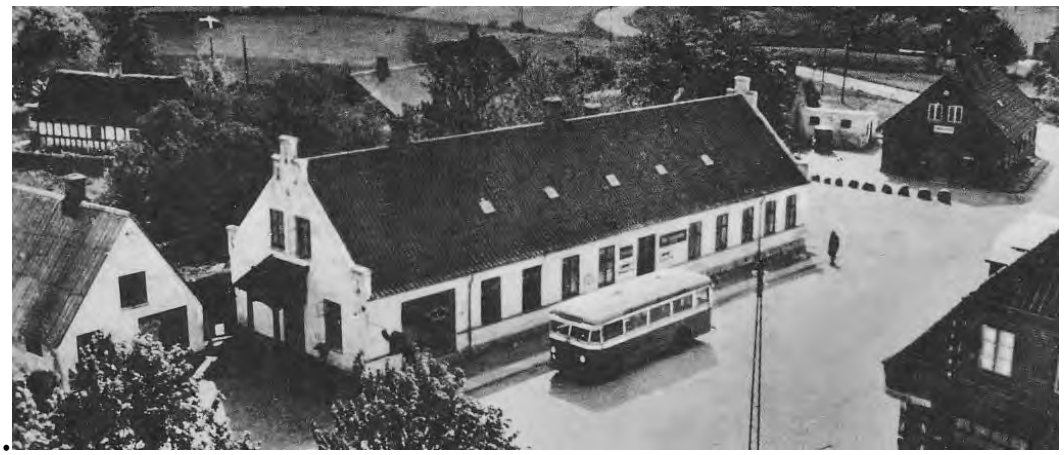

Holme Kro 1937, Skole fra 1875 - 1925

I 1925 byggede man skolen på Hjulbjergvej, hvor den stadigvæk ligger, omend med mange tilbygninger og forandringer gennem årerne.

Holme Skole, 1954

Fra 1925 og til 1955 var den stort set uforandret, men i 60'erne blev den voldsomt udbygget.

Holme Skole 1986

Skåde Skole

Børnene i Skåde måtte i starten gå til Holme, for at komme i skole, men i 1811 byggede man en bi-skole. Det var heldigt for efter 1814 måtte børn på landet ikke have mere end ¼ mi (1900 m) til skole. Hvor denne skole lå, ved man ikke i dag.

I 1856 byggede man en ny skole på hjørnet af Jelshøjvej og Herredsvej (nu Oddervej). Huset ligger der stadigvæk og bruges til privat beboelse.

Skåde gamle skole fra 1856 til 1906

I 1906 byggede man den nuværende skole. Den smukt beliggende og statelige skole fik øgenavnet ”Universitetet”. Skolen havde 3 klasselokaler, bolig til skoleleder og 2 lærere med stald. Skolen blev taget i brug i 1906 efter indkøb af 3 katedre, 3 skabe og 20 skolebord.
I takt med Skådes udvikling blev skolen større og større. Især i 80’erne voksede elevantallet meget, men også i de senere år er der sket tilbygning og forandringer.

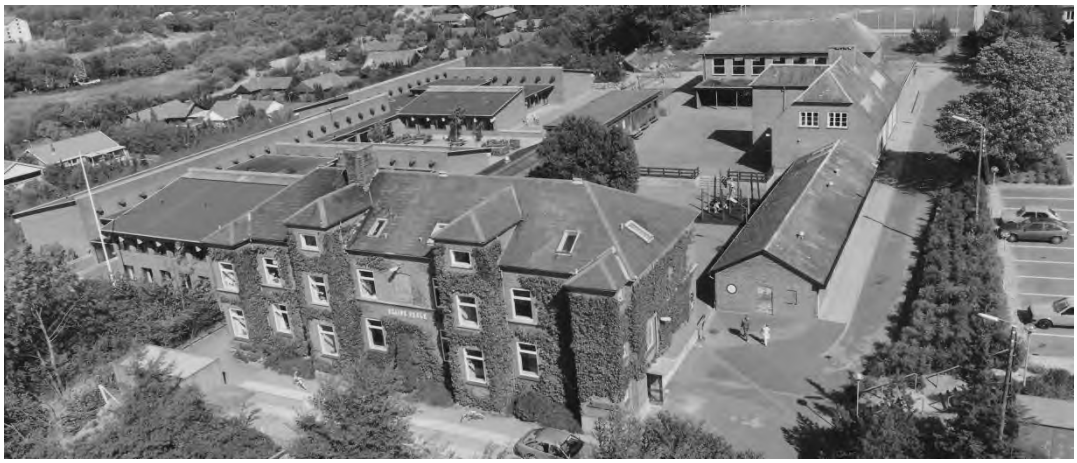

Skåde Skole 1990

Kragelundskolen

Kragelundskolen er ung i forhold til de 2 andre skoler. Den blev bygget i 1938, da Højbjerg jo havde udviklet sig til en forstad.

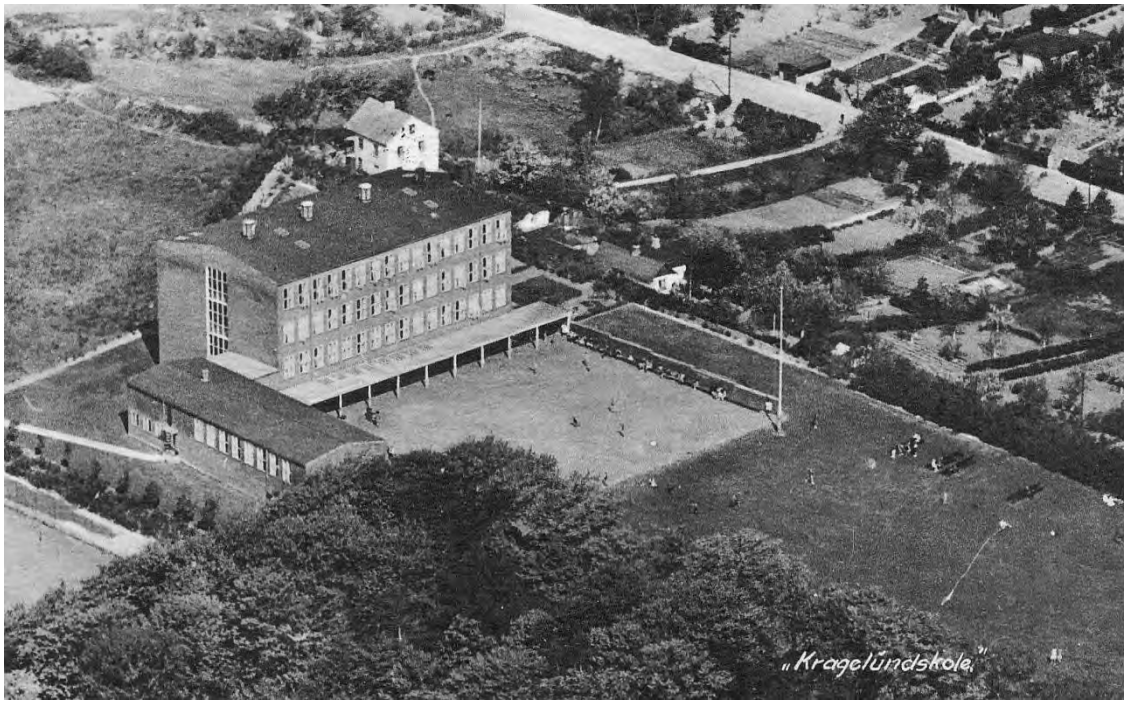

Kragelundskolen 1948

Også Kragelundskolen oplevede i 50'erne og 60'erne den ene "knopskydning" efter den anden, og i 2014 kom en stor tilbygning og forandring, så skolen i dag fremstår som en stor og moderne skole.

Kragelundskolen 2014

Rundhøjskolen

Skolen blev bygget som en logisk følge af, at Rundhøj-kvarteret blev bygget. Man besluttede det i 1960, men først i 1966 kunne man indvie den ultramoderne skole.

Rundhøjskolen bygges 1962 - 64

Skolen er ikke blevet udbygget. Til gengæld var den været lukningstruet hele 2 gange, men en sej kamp for den gør, at den stadig lever!

Rundhøjskolen ca. 1995

Kaj Jensen

Gårdene i Skåde

Fra gammel tid har der været 9 gårde i Skåde. Gårdene lå i Skåde by, de fleste ved bygaden, den nuværende Skådevej. Et par stykker lå ved den nuværende Jelshøjvej. Ind imellem gårdene lå der en halv snes huse.

De eneste bebyggelser udenfor landsbyen var møllerne ved bækkene nede i skoven og et skovfogedhus, der lå, hvor Hørhavegården ligger i dag. Men ellers var området udenfor landsbyen *mennesketomt*. Her var der ingen *bebyggelser* overhovedet. Marselisborg gods, som lå omtrent, der hvor Marselisborg gymnasium ligger i dag, ejede al jorden i Skåde. Alle gårde og huse var fæstet (lejet) af herremanden.

Indtil udskiftningen i 1783 lå den enkelte gårds jorder meget spredt. Hver gård havde en strimmel jord i hver af de mange marker (agre), som landsbyens jord var opdelt i. Ved udskiftningen fik hver gård sin jord samlet på et eller to steder.

Udskiftningen foregik som en stjerneudskiftning, således at gårdenes jorder lå som stråler ud fra gårdene i landsbyen (matr. nr. 1-9). Udover hovedparcellen fik hver gård lidt tillægsjord, som lå mellem den nuværende Elsdyrvej og Ildervej. Ved udskiftningen blev alle gårdene gjort *lige store* målt i *hartkorn*, nemlig ca. 4½ tønder hartkorn. Opgjort i *tønder land* var gårdenes jordarealer derimod meget forskellige. Gårdenes tilliggende svingede fra ca. 40 til 70 tønder land. Grunden til disse forskelle var, at jordens kvalitet (bonitet) var meget varierende.

Hver gård fik også et par *moselodder* i de to moser, der var i området. Det var Loddemosen, der lå syd for Katterhøj, og Sandmosen, der lå lidt sydligere mellem Københavnergården og Gartneriet Bækkelund. Ved udskiftningen fik nogle af husmændene også en

lille jordlod, som varierede fra 5 til 10 tønder land. Husmandslodderne lå helt mod syd ved sognegrænsen mod Mårslet, omtrent der hvor Søsterhøj-senderen ligger i dag (matr. nr. 10-11 og 14-17).
Området langs den nuværende skov fra Oddervej og op til Skåde Bakker hørte dengang under Marselisborg Gods, og det var et åbent skovområde, som blev brugt som græsningsområde for godset.
I begyndelsen af 1800-tallet begyndte godset at rydde skovarealerne op mod den nuværende skov. De havde været brugt som græsningsarealer af godset, så der har været åbne områder ind imellem bevoksningen. På arealerne blev der oprettet først 4 husmandssteder og senere yderligere 2. Husmandsstederne var af noget forskellig størrelse, som det fremgår af udstykningskortet (matr. nr. 12-13 og 18-21). "De seks nye" husmænd opførte huse med udbygninger på jordlodderne formentlig med materialer, som godset stillede til rådighed. De var de første landbrugere, der bosatte sig udenfor landsbyens trygge rammer. Det skete omkring 1807-08. Det fremgår af kirkebogen, hvor det ved dåben af deres børn anføres, at de boede i skoven.
I de følgende år flyttede de øvrige husmænd også deres huse ud på deres jordlodder. De brød huset inde i byen ned og genopførte det ude på jordlodden. Det kunne lade sig gøre, fordi der var tale om bindingsværkshuse. Også en af gårdene blev flyttet ud. Det var Københavnergården (Nr. 9), hvis jord lå længst væk fra landsbyen. Derfor så området omkring 1840 helt anderledes ud end ved udskiftningen i 1783. Der var nu kommet en del bebyggelse udenfor selve landsbyen. En af gårdene var flyttet ud på marken, og der var nu omkring 13-14 husmandssteder udenfor landsbyen. De fleste lå i et bælte langs skoven og i den sydligste del af området. I Skåde by var 8 af de oprindelige 9 gårde tilbage, og antallet af hu-

se var reduceret til 6. Befolkningstallet i Skåde var vokset fra 115 til 187.
Omkring dette tidspunkt besluttede Marselisborg at sælge gårdene og husene til fæsterne, så de fik mulighed for at blive selvejere. Det betød blandt andet, at gårdmændene frit kunne udstykke jordlodder fra deres gårde. Det gjorde de i vidt omfang de næste årtier. Resultatet var, at gårdenes jordtilliggende blev stærkt formindsket. I gennemsnit blev arealerne reduceret med over 1/3. Det var især tillægsjorden, der blev solgt fra. På de frasolgte jorder blev der oprettet mange nye husmandssteder, så antallet af husmandsbrug voksede fra ca. 15 til omkring 50 frem mod århundredeskiftet. Husmandsbrugene var ret små. De allerfleste havde fra et par og op til 10-12 tønder land.
De fleste husmandsfamilier kunne ikke leve af den smule jord de havde, men den gav et godt tilskud til den løn, som manden kunne få som daglejer eller løsarbejder. Familien kunne have en ko, et svin til opfodring og nogle høns, og de kunne få afgrøder fra jorden.
Baggrunden for udviklingen var den almindelige befolkningstilvækst, samt ikke mindst udviklingen i teglværksproduktionen, som trak mange mennesker til området. Ved folketællingen i 1901 var der ca. 100 familier i Skåde, hvoraf ca. 1/3 boede i Skåde by og resten udenfor byen. Skåde var et fattigt område med mange små husmænd, daglejere, teglværksarbejdere, nogle småhandlende og småhåndværkere, samt de 9 gårde, hvoraf de fleste blev drevet som landbrug langt op i 1900-tallet.

Gårdene i Skåde fra 1900 og frem

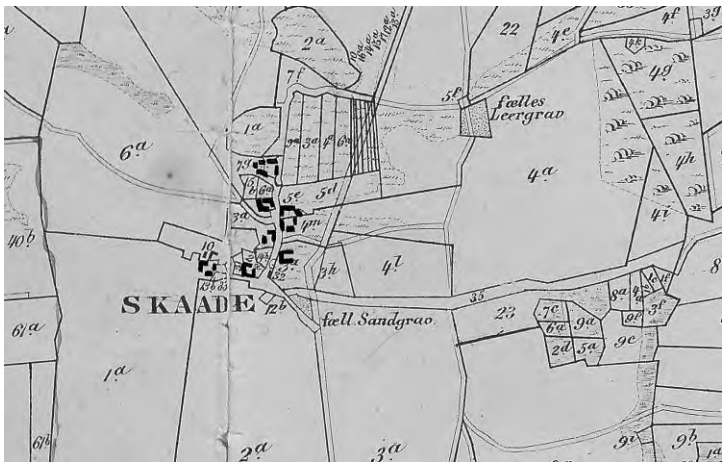

Matr. nr. 1a Elverhøj, senere Skaade Højgaard

I sidste halvdel af 1800-tallet blev gården flyttet til sin nuværende placering ved Jelshøjvej, på bakken syd for den nuværende Ringvej Syd.

Skaade Højgaard, 1964 (matr. nr. 1)

Gården hed oprindelig Elverhøj, men navnet blev omkring 1914 ændret til Skaade Højgaard. Henning Nørlund Pedersen var barn på gården under 1. verdenskrig. Han fortæller i årsskriftet for 2003, at gården, da hans forældre overtog den, hed Elverhøj. "Men far og mor så sig i ånden som "Elverkongen og Elverdronningen", så det navn blev straks forandret til Skaade Højgaard." Jorden lå sydvest for Skåde by. Det meste af gårdens *jorder er udstykket til villagrunde i 1970'erne. Gårdens bygninger ligger der endnu og kan ses, når man kører ad Ringvej Syd.*

Matr. nr. 2a

Denne gård lå omtrent på hjørnet af Jelshøjvej og Skådevej. Jorden lå syd for byen vest for Oddervej. Gården ejedes omkring år 1900 af Hans Bundgaard, som ca. 1910 udstykkede gården i nogle husmandsbrug og gartnerier. Et af husmandsstederne var Kjeldkærhus, som i en årrække tilhørte kreaturhandler Fangel. Stuehuset ligger på hjørnet af Oddervej og Ringvej Syd, og Lapefa ejendomsservice har nu til huse i ejendommen.

Syd for Kjeldkærhus ligger nu Højbjerg Maskinfabrik. Fabrikant Arne Bundgaard købte i slutningen af 1950 de ejendomme, som lå her og opførte sin nye fabrik her i 1960.

Matr. nr. 3a Skaadegaard

Skaadegaard, 1965 (matr. nr. 3)

Gården lå oprindelig helt inde i byen ved Skådevej, men blev på et tidspunkt flyttet til Bushøjvej i yderkanten af Skåde. Jorden lå øst for Oddervej og bestod mest af sand, som var godt til støberi.

Ejerne har i tidens løb tjent godt ved at sælge sand til bygge- og anlægsarbejder. Gården er for længst nedrevet. I dag ligger der gule rækkehuse på stedet.

Matr. nr. 4a Lybækkergaard

Gården var sammenbygget med matr. nr. 5a (tvillingegårde). De to gårde lå på den sydlige side af Skådevej ved Bushøjvejs udmunding i Skådevej. Gården blev kaldt Lybækkergården. Navnet Lybech kan føres tilbage til begyndelsen af 1800-tallet, hvor Jørgen Laursen med sin kone flyttede hertil fra Malling. De flyttede ind i et hus, som havde tilhørt en familie, som stammede fra Lybech. Det betød, at familien i det daglige blev kaldt Lybech. Det navn fulgte familien i de følgende generationer. En efterkommer Peder Jørgensen kaldet Lybech overtog gården omkring 1870, og han blev efterfulgt af sin søn Anders Lybech.

Anders Lybech solgte i 1903 gården til Emiliedal Teglværk, og i 1905 besluttede teglværket at nedbryde gårdens bygninger og flytte dem ned ved siden af Emiliedal Teglværk på det nordlige hjørne af Oddervej og Emiliedalsvej. Det var en tre-længet gård med et hvidt stuehus.

Jorden lå øst for Oddervej mellem Moesgårdvej og Emiliedalsvej. En del af jorden blev drevet som landbrug, og en del blev anvendt til teglgravning. På et tidspunkt hørte der omkring 100 tønder land til teglværket. Landbruget blev drevet af Jens Nymark, som var en dygtig landmand.

Senere blev der anlagt golfbane på en del af arealerne Golfbanen blev nedlagt i 1960'erne og jorden udstykket til villagrunde. Gårdens røde udbygninger blev nedrevet først, mens det hvide stuehus overlevede indtil 1989. I de senere år er der bygget rækkehuse på det område, hvor gården lå.

Matr. nr. 5a

Gården var som nævnt sammenbygget med Lybækkergaard. Stuehuset til den oprindelige gård kan stadig ses på stedet. (Bushøj-

vænget nr. 8) Det er et lille hvidt hus med skæve bindingsværksmure, der er opført 1777.
Jorden lå på den østlige side af Oddervej nord for Emiliedalsvej over mod Grumstolsvej. Gårdens jorder blev allerede i 1800-tallet opdelt i flere mindre ejendomme. Hovedparcellen lå ved Grumstolsvej og bygningerne på hjørnet af Højmarksvej og Grumstolsvej. Den var i et par generationer ejet af familien Madsen, som drev vognmandsfirma på stedet.
En anden ejendom, som er udstykket fra gården, er *Grumstolen*. Den blev omkring år 1900 brugt som sommerbolig af hedens opdyrker Enrico Dalgas. ifølge traditionen var det ham, der gav ejendommen det lidt mærkelige navn. Ejendommen blev i 1915 købt af Århus Kommune, og bygningen bruges i dag af skisportsudøvere. Det store grønne areal, som tilhører spejderne, har også tilhørt denne gård. *Frederikskirken og kirkegården* ligger også på noget af den jord, som hørte til denne gård.

Matr. nr. 6a Bushøjgaard
Gården lå på den nordlige side af Bushøjvej omtrent på hjørnet af Skådevej og Bushøjvej. Gården nedbrændte i 1888, kort efter at den nye ejer, Daniel Rasmussen, havde overtaget gården. Han opførte en ny gård på stedet med høj kælder. Gården havde også en dansesal, som foreningerne i området kunne leje til baller. De kunne samtidig benytte gårdens køkken, så der kunne serveres kaffe. Daniel Rasmussen var en hader af spiritus, og han ville ikke have udskænkning af spiritus.

Bushøjgård 1915.
Gården blev i 1888 genopført efter en brand. Her ses familien med deres 3 børn. Gårdejeren, Daniel Rasmussen, står midt i billedet, og konen, Anne Kirstine, sidder til venstre. Drengen til højre er Valdemar, som overtog gården i 1909

Hans søn Valdemar Rasmussen overtog gården i 1909 og havde den i omkring 50 år. Jorden lå nord for Skåde by på begge sider af Bushøjvej.

Hans forældre byggede en fin villa som aftægtsbolig med høj kælder ved siden af gården. Et af børnebørnene fortæller, at bedstefaderen fik indrettet en lille kostald i kælderen til fire køer. Det syntes konen ikke var nogen god ide, for det lugtede op i stuerne, så det fik hun sat en stopper for. Gården og aftægtshuset ligger der endnu (Bushøjvænget nr. 12 og 14).

Villa Bushøj, aftægtsbolig 1909

Matr. nr. 7a Fruergaard, senere Kragelund Teglværk og derefter Amtsgård

Gården var den ene af de tvillingegårde, kaldet Fruergaardene (matr. nr. 7a og 8a), som lå for enden af Skådevej. Gårdens bygninger blev nedrevet i midten af 1800-tallet og udflyttet på Skåde mark.

Gården blev omkring 1880 erhvervet af proprietær H. P. Heide og sammenlagt med de jordlodder, han havde købt i Holme ejerlav, til lystgården "Kragelund". Jorden lå nord for Skåde by på den vestlige side af Oddervej. Tæt på lystgården lå et teglværk, som gravede ler i nærheden af hovedbygningen. Senere måtte leret hentes på jorden langs Oddervej. Ca. 1899 blev teglværket flyttet til Oddervej, hvor det lå i knapt 70 år.

Teglværket blev nedrevet i 1967. Det tidligere Århus Amt overtog grunden og opførte administrationsbygninger her fra 1969. I dag er der statslige kontorer i de gule bygninger på stedet.

Matr. nr. 8a Fruergaard, senere Stenveje eller Stenkilde

Gården var den ene af Fruergårdene, der lå for enden af Skådevej. Efter at Mads Caspersen havde købt gården i 1914, byggede han en ny gård ved Stenven, omtrent der hvor Skådecenteret ligger i dag. På billedet ses Mads Caspersen yderst til højre. Gården er nu nedrevet.

Den anden Fruergaard blev i 1914 overtaget af sognefoged Mads Caspersen, som flyttede gården til Stenvej omtrent der, hvor Skådecentret ligger i dag. Gården blev kaldt for Stenveje eller Stenkilde.Jorden lå nordvest for Skåde by. Den oprindelige gård ligger stadig for enden af Skådevej i en fin restaureret udgave.

Matr. nr. 9a Københavnergaarden

Gården lå oprindelig på den østlige side af Skådevej. Den blev flyttet ud på marken tidligt i 1800-tallet. Jorden lå syd for Moesgårdvej og vest for Ny Moesgårdvej. Fra 1872 til 1910 ejedes gården af Laust Hougaard. Derefter tilhørte gården Niels Jensen og senere hans søn, Ejner Jensen. I 1949 havde gården 23 tønder land. Gårdens bygninger eksisterer ikke mere.

Her ses gården med 4 børn foran. Nr. 2 og 4 fra venstre er ejeren, Laust Hougaards børn. De 2 andre er fra det nærliggende børnehjem, "Børnely". Gården er nu nedrevet.

Da det omkring år 1900 blev mondænt at bygge villaer i Højbjerg og Skåde bakker, var det husmandsstederne i bakkerne og langs skoven, der var bud efter. Men med den stærke befolkningsvækst op gennem 1900-tallet er al jorden i området efterhånden blevet inddraget til boliger, institutioner eller virksomheder. I dag er der ingen landbrug tilbage i Skåde.

Bent Stougaard Nielsen

Rundhøjkoret stopper.

Den 8. oktober 1966 var en særlig dag i Rundhøjskolens historie. Da blev skolen nemlig officielt indviet. Det skete ved en stor fest i Rundhøjhallen. Der var mange taler og især en stor og flot kantate, forfattet af 3 af skolens forældre og ledet af skolens inspektør. Der var hele 5 kor og 3 orkestre på scenen til udførelse af kantaten.
Et af korene var en gruppe af forældre og lærere, der var sammensat til lejligheden.
Gruppen havde 3 indslag i kantaten, og et af omkvædene lød:

Godt mod, vor skole, på Rundhøjs top!
Du søger fremad og ud og op.

Det var egentlig tanken, at gruppens medvirken skulle ende med det; men nogen tid efter indvielsen kom en del af gruppens medlemmer og fortalte, at det havde været så festligt og fornøjeligt at deltage, at de ville foreslå, at gruppen fortsatte som kor. Resultatet blev, at Rundhøjskolens Forældre- og Lærerkor blev oprettet og havde sin første prøve den 21. februar 1967 og har fortsat sit virke lige siden - i alt 47 år - og med den samme dirigent! Det er temmelig uhørt.
Det er utroligt, hvad koret har oplevet og bedrevet siden starten i 1967. Det begyndte med, at koret var fast indslag i skolens store forårs- og Luciafester. Ikke blot sang koret ved festerne. Det var med i næsten alt praktisk omkring festerne: smørrebrød, kaffebrygning, julestue og meget andet. Det var - om man så må sige - en del af skolens rygrad.
Efterhånden fandt man i koret ud af, at det at synge ved festlige lejligheder godt kunne virke lidt ensformigt, og så tog man fat på

at opføre forkortede udgaver af operetter, musicals o.lign. med en fortæller, der bandt scenerne sammen og med hovedvægten på musikken. Vi fik forskellige musikere til at lave særlige arrangementer af numrene specielt til koret. Vi har lavet utallige opførelser i årenes løb: Vi har været præstefolk og menighed i "Nøddebo Præstegård". Vi har været bønder i "En søndag på Amager". Vi har været bedsteborgere i vaudevillen "Nei". Vi har været nybyggere i "Oklahoma". Vi har været tyrolere i "Sommer i Tyrol" og meget, meget mere. Vi morede os - og vi nød det!
Desværre blev det efterhånden til mere dilettant end korsang, og det gik selvfølgelig ud over sangkvaliteten, så det endte med, at vi holdt op med at spille komedie og i stedet koncentrerede os om korarbejdet.

Rundhøjkoret i Holme Kirke 2009 1

Vi fik efterhånden kontakt til plejehjem, lokalcentre og kirker i området. Til Holme Kirke havde vi et særligt forhold, der medfør-

te, at vi hvert år sang påsken og julen ind. Desuden var der ved julekoncerten et smukt og stemningsfuldt Luciaoptog af elever fra Rundhøjskolen, som fyldte kirken til sidste plads. Alt dette medførte, at koret havde 4-5 koncerter i foråret og et lignende antal op mod jul.

Vi havde også kontakt med andre kor: I nogle år udvekslede vi med et kor fra Svenstrup ved Aalborg, og vi var i kontakt med et kor fra Åmli i Norge. Vi besøgte koret i Norge og havde en fantastisk oplevelse dér, og senere var de hernede og lavede fælles koncert med os i Musikhuset og Den gamle By. - Så der var "liv i kludene" i mange, mange år.

Der kom også interesserede sangere med, som ikke hørte til skolens område, så koret skiftede navn til Rundhøjkoret, som det nu har heddet i mange år.

Der er efterhånden kun én sanger - foruden dirigenten - der har været med hele vejen, og alderen på sangerne sætter klart sine spor, så til sidst blev vi i koret enige om at stoppe, mens legen var god, og det betød, at korets medvirken ved høstgudstjenesten i Holme Kirke søndag den 21. september 2014 blev sidste optræden.

Det er jo vemodigt at konstatere, at en æra på næsten 50 år er slut, men vi har mange gode minder, og vi har i koret besluttet at mødes en gang imellem for at hygge os, synge lidt og mindes "de gode, gamle kordage".

November 2014.

P. Pedersen

Højbjerg-Holme Lokalhistoriske Forening.

Bestyrelse:

Formand

Ole Jean Nielsen

Emiliehøj 10

8270 Højbjerg

Næstformand (fung. Formand)

Anny Jensen

Holmetoften 33D

8270 Højbjerg

Tlf: 86274950

E-mail: ankirje@webspeed.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer: Ole Juhl, Bitten Lybek, Peter Juul Hansen, Kaj Jensen

Medarbejdere: Doris Pytlich, Bent Stougaard, Gerd W. Enevoldsen.

Arkivets adresse: Oddervej 80, 8270 Højbjerg

Tlf: 86167833 eller 86409580 (Omstilling gennem Højbjerg Bibliotek)

Arkivets E-mailadresse: hojholok@gmail.com

Hjemmeside: www.8270lokalhistorie.dk

